

TRASA 6 - DOKOŁA LUBANIA

1. Biedrzychowice

Godnymi uwagi obiektami architektonicznymi w Biedrzychowicach (niem. *Friederdorf am Queis*) są: kościół filialny pod wezwaniem świętego Antoniego

oraz pałac barokowy. W wybudowanym około 1654r. jako ewangelicki kościół znajdują się dwa barokowe portale oznaczone datami 1680 i 1741. Ciekawym elementem osiemnastowiecznego wyposażenia są łoża i empory, zarezerwowane dla radnych pobliskiego Gryfowa. Pałac wzniesiono w 1702r. jako rozbudowę starszego o prawie 200 lat zamku renesansowego. Budynek dzięki temu zyskał elewacje zdobioną późnobarokowymi pilastrami i pokrycie mansardowym dachem w stylu polskim (dach podzielony gzymsem na dwie części o jednakowym nachyleniu). Posiadłość z angielskim ogrodem wielokrotnie zmieniała właścicieli. Jednym z nich był słynny w okolicy miłośnik sztuki hrabia Aleksander von Minutoli, pan na pobliskim zamku Rajske. Pogłoski mówiły, iż obie jego posiadłości były połączone podziemnym korytarzem. Przechowywał on swoją słynną kolekcję dzieł sztuki w stojącej niegdyś

obok pałacu wieży, która jednak nie przetrwała działań wojennych. Po wojnie budynek stał się siedziba PGR u, a ostatnio Zespołu Ponadgimnazjalnych Szkół Zawodowych. Dzięki staraniom pani dyrektor szkoły, pałac częściowo odzyskał swoją wizualną świetność.

2. Kościelnik

Wieś położona na lewym, łuzickim brzegu Kwisy istniała już w XIV wieku. Po raz pierwszy wymienia ją dokument z 1321 r. jako Conradisdorph. Na przełomie XV i XVI wieku pojawia się druga nazwa wsi Holzkirche, która używano do 1945 roku. W latach 1499-1547 fragment wsi należał do dóbr ziemskich Lubania. Miejscowość była własnością Salzów, Uchtritzów, Nostitzów i innych znanych rodów na pograniczu śląsko-łuzickim.

Pierwszy kościół wybudowano tutaj przed rokiem 1346. W latach 1654 i 1735 konieczna była jego rozbudowa, gdyż świątynia służyła wówczas śląskim protestantom jako tzw. Kościół ucieczkowy. Obecnie kościół jest pod wezwaniem Ścięcia Jana Chrzciciela. W jego wyposażeniu wyróżnia się późnogotycki tryptyk z roku

1496 z rzeźbami patrona św. Jana Chrzciciela. Św. Anny, św. Jadwigi Śląskiej. Do czasów II wojny światowej

tryptyk ten znajdował się w Złotorzy. Boczny ołtarz pochodzi natomiast ze zrujnowanego po 1945 roku protestanckiego kościoła w Jałowcu.

Początki miejscowego dworu datuje się na XVII stulecie. W latach 90 XVII wieku dwukrotnie trawiły go pożary. Zniszczeniu uległy przy okazji bogate zbiory dokumentów dotyczących historii miejscowości. W 1801 roku pałacyk odbudował i upiększył nowy właściciel majątku Kościelnik – von Fromberg. Obecnie dwór służy jako budynek mieszkalny.

3. Szyszkowa

Pierwotny dwór znajdujący się we wsi spłonął w 1648 pod koniec wojny trzydziestoletniej. Odbudowany został w drugiej połowie XVII wieku, po czym gruntownie przebudowany w pałac w 1792 roku, następnie na przełomie XIX/XX wieku po raz kolejny przebudowany dla rodziny von Reksów a w 1926 zmodernizowany. Część główna została wzniesiona w kształcie podkowy, dwukondygnacyjna, kryta dachem mansardowym. Od południa znajduje się taras, zaś od północy nad wejściem herb rodu von Rex. W otoczeniu znajdują się zabudowania folwarczne, od południowego wschodu na skarpie nad rzeką Kwisą park leśny z tarasami i schodami.

4. Platerówka

Miejscowość ta nazwę swoją zawdzięcza temu, że była miejscem osiedlenia się wielu żołnierzy 1. Samodzielnego Batalionu Kobiecego im. Emilii Plater I Armii Ludowego Wojska Polskiego, przed wojną nazywała się Nieder Linde, krótko po wojnie (w 1945) Platerowo, zaś do 1962 roku Lipy Dolne a następnie Zalipie Dolne. W Szkole Podstawowej w Platerówce znajduje się Izba Pamięci. Atrakcje wsi to: wczesnogotycki kościół pod wezwaniem Niepokalanego Serca NMP i dwór gotycki

powstały około 1520 roku. Kościół do 1945 roku należał do gminy ewangelickiej. Do jego wyposażenia należą ołtarz główny z figurami św. Piotra i Pawła oraz kamienna figura Matki Boskiej z początku XVI wieku. Dwór wzniesiony w latach 1510-1517 dla Wieganda de Saltza, był przebudowywany na przełomie XVI/XVII wieku, zaś zmodernizowany został ok. 1800 roku. Budynek powstał na planie prostokąta, jako trzykondygnacyjny. Wokół niego widoczne są wciąż pozostałości fosy a od południowego wschodu zachowały się dwa przęsła kamiennego mostu.

5. Mikułowa

W miejscowości tej warto zwrócić uwagę na malowniczo położony pałac, pochodzący z XVIII wieku. Na jego dzisiejszy kształt miały wpływ przebudowy, pierwsza z około 1886 roku – w stylu neobarokowym dla Wilhelma Kaiserknechta, zaś druga dla Alfreda Metznera z 1925 roku (w tym wypadku chodziło o rozbudowę budynku). W pałacu znajduje się bardzo

interesujący centralnie położony hol z wystrojem o

elementach neobarokowych połączonych z neomanieryzmem.

Ciekawostką związaną z Mikułową jest to, że podczas wyprawy Wielkiej Armii Napoleona na Rosję zarządzono tutaj ulepszenie drogi i obsadzenie jej topolami; od tego czasu pojawił się na terenach Łużyc zwyczaj sadzenia tych drzew wzdłuż dróg.

6. Rudzica

Założenie Rudzicy należy datować na XIII wiek. Niemiecka nazwa „Pfaffendorf” nawiązuje do legendy utrzymującej, iż powstała za sprawą duchownego. Do 1386 roku wieś była dobrem rycerskim i należała do rodziny von Sor, od której odkupił ją lubański klasztor magdalenek. Zakon dobra rudzickie utrzymał w swym posiadaniu, mimo zagrożeń sekularyzacją na początku XVIII w. i w czasach Kulturkampf, aż do II wojny światowej.

Rudzica w odróżnieniu od pobliskich miejscowości (Siekierczyna i Zaręby) oparła się protestantom i pozostała katolicka po dzień dzisiejszy. Parafia na kilka stuleci stała się centrum życia katolickiego w południowo-zachodniej części pow. lubańskiego, a jej proboszczowie nieśli posługę duszpasterską żyjącym w diasporze katolikom aż po Zawidów (Seidenberg). Rudzica też w XIX w. podjęła dzieło rekatalizacji okolicznych miejscowości.

Najcenniejszą historycznie i architektonicznie budowlą w miejscowości jest rzymskokatolicki kościół w Rudzicy. Wzniesiony w 1569 r. na miejscu starszego (wzmiankowanego w 1346 r.), rozbudowany w latach 1752-1754 taki kształt zachował do dziś. Późnobarokowy wystrój wnętrza, dzieło anonimowego warsztatu śląskiego pochodzi z czasów rozbudowy. Na uwagę zasługują: ołtarz główny z obrazem św. Katarzyny Aleksandryjskiej, ambona, krucyfik i pieta z początku XIX wieku. Na wieży (sygnaturce) znajduje się

szesnastowieczny dzwon pokryty bogatą figuralną ornamentyką. Na koniec XVII do połowy XIX w. datowane są epitafia w ścianie kościoła i przykościelnym murze.

Rudzicę śmiało nazwać można wsią krzyżami znaczoną. Przydrożne krzyże datowane na XVIII-XX w. są cechą charakterystyczną wsi zamieszkałej przez katolików. Szczególnym rodzajem krzyża, który stoi w pobliżu kościoła jest krzyż pokutny. Między Rudzicą a kolonią Wyżne rosły 3 stare sosny zwane „Trzema Krzyżami Chrystusa”. Na obrzeżach wsi znajdują się 2 wzniesienia, Góra Majowa i Góra Olejowa.

7. Siekierzyn

Siekierzyn założyli niemieccy przybysze na początku bądź w połowie XIII w. i nazwali ją prawdopodobnie od imienia zasadźcy (sołtysa) „Geibsdorf”. Początkowo wieś była własnością pochodzącego z Miśni rycerskiego rodu von Haugwitz, później, od 1489 r. należała do rady miejskiej Lubania. W 1843 r. dobra siekierzyńskie, które miasto posiadało na prawach lenna zostały przekształcone w alodium. Dopiero pod koniec XIX stulecia wielowiekowe związki Siekierzyna z Lubaniem zostały zerwane i wieś stała się samodzielną gminą.

Już w 1525 r. pojawił się w Siekierzynie pierwszy ewangelicki duchowny, pastor K. Schneider, zwany Melzer. Na przełomie XVII i XVIII w. działali tu: autor śpiewnika kościelnego J. Neuherz, a pod koniec XVIII i na początku XIX stulecia pastor Goebel i jego syn Dionizy. W latach 20. ub. wieku na urządzie proboszczowskim zasiadał Kampfmeyer, a po nim, ostatni przed wojną, ewangelicki proboszcz J. Saalfeld. Siekierzyńska parafia była parafią bardzo prężną. Prowadziła 4 szkoły, miała własny dom młodzieżowy, wydawała pismo "Ojczysty dzwon z Siekierzyna" (Heimatglocken aus Geibsdorf).

Siekierzyńska świątynia wzmiankowana jest w 1346 roku. Istniejący budynek wzniesiono na miejscu starszego w latach 1798-1800. Skromny wystrój wnętrza nie jest jednorodny stylistycznie. Składają się nań barokowy ołtarz (2. ćw. XVIII w.), manierystyczna ambona, klasycystyczne organy i 2 barokowe rzeźby św. Piotra i Pawła z połowy XVIII w.

Cechą charakterystyczną wiejskiego pejzażu Siekierzyna jest ciąg stawów hodowlanych w pasie biegu Siekierki. Nad Stawem Folwarcznym stał dom młodzieżowy (Jugendheim). W latach 1936-1937 zbudowano w pobliżu naturalne kąpielisko.

8. Nowa Karczma

Nową Karczmę założyło w 1572 r. miasto Lubań jako kolonię Siekierzyna. Położona przy starym trakcie handlowym – Drodze Królewskiej żyła z obsługi podróżnych i stąd jej nazwa.

W Nowej Karczmie, na Pastwie (Hutberg) odbywały się co roku zawody strzeleckie, w których brały udział okoliczne bractwa kurkowe.

9. Sławnikowice

W centrum wsi Sławnikowice stoi klasycystyczny pałac z przełomu XVIII i XIX w. Mimo to, że w ciągu mijających stuleci dwór nawiedzały liczne pożary, pałac ciągle odbudowywano. Pierwszy pożar miał miejsce w czasie trwania wojny trzydziestoletniej, drugi, kiedy spłonęła pobliska gorzelnia i browar. Po II wojnie światowej budynek pałacowy służył jako

Szkoła Podstawowa, w latach 90. szkołę zlikwidowano, a obiekt przekazano fundacji P. Stokwisz, obecnie w posiadaniu artysty plastyka z Belgii.

W sąsiedztwie dworu stoi kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa. Powstał on po gruntownej

przebudowie starszego kościoła w 1838 r., dawniej nosił wezwanie Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Obok kościoła stoi wykonany ze zlepieńca, przykuwający uwagę, krzyż pokutny.

Przez Sławnikowice przebiega Dolnośląska Droga św. Jakuba – pierwszy w Polsce odcinek szlaku pątniczego prowadzący do Santiago de Compostela.

10. Gronów

W Gronowie umiejscowiony jest dwór, który powstał w latach 90-tych XVIII wieku, być może z wykorzystaniem murów dawniejszej budowli. Inicjatorem budowy klasycystycznego pałacu był Carl Leopold von Tempsky, którego herb do tej pory znajduje się w fasadzie. Obecny kształt budowla zawdzięcza XIX-wiecznej rozbudowie, która wzbogaciła ją o ryzalit północny. Najpóźniej, bo w wieku XX powstał frontowy ganek. Znajduje się tu także kościół ewangelicki z 1801 r. W Gronowie mieszka znana malarka – Wanda Stokwicz - artysta, plastyk.

11. Henryków Lubański

Ta rozległa wieś na Wysoczyźnie Siekierczyńskiej powstała na przełomie XII i XIII wieku i od niepamiętnych czasów była własnością klasztorną (magdalenek z Lubania). To spowodowało, że wieś, podobnie jak leżąca niedaleko Rudzica, zawsze miała katolicki charakter. Jest jeszcze jedna zbieżność w

historii Henrykowa Lubańskiego i Rudzicy. Otóż w XVII i XVIII wieku miejscowi wieśniacy również słynęli z produkcji wybornej przędzy, z której wytwarzano adamaszek.

W 1432r. we wsi wybuchł wielki pożar. Ogień strawił wówczas 17 gospodarstw chłopskich. 10 stycznia 1649 r. w pobliżu Henrykowa stoczona została kawaleryjska potyczka pomiędzy wojskami cesarskimi a szwedzkimi dragonami dowodzonymi przez pułkownika Wankego. Do znacznie większej bitwy, mającej wpływ na wynik II wojny śląskiej, doszło tutaj 23 listopada 1745r. Pruskie

wojska generała Hansa Joachima von Ziethena rozbiły wtedy biwakujących we wsi, zupełnie zaskoczonych atakiem, saskich żołnierzy z korpusu księcia von Sachsem-Gotha (w sumie 6 tysięcy bagnatów i szabel). Po bitwie wieś została całkowicie splądrowana przez

Prusaków. Henryków Lubański zaliczający się podówczas do najbogatszych wsi na Górnych Łużycach (miejscowość liczyła ponad 3 tys. mieszkańców), stanowił dla żądnych łupu pruskich żołnierzy, bardzo łakomy kąsek. Generał Ziethen zaś, za swój udany wypad otrzymał żartobliwie przezwisko „Ziethen z zarośli”. Wzięło się ono stąd, iż pruski generał ukrył swoich na wzgórzu Smreczyna (przy drodze do Godziszowa), które w XVIII stuleciu porastał niewielki las. Z tego wzgórza von Ziethen wydał rozkaz szarży na Sasów. Później las na Smreczynie wycięto, a została

jedynie stara sosna, pod którą jesienią 1925 r. ustawiono pamiątkowy obelisk (gałąz narzutowy z pobliskiego pola ozdobiony pruskim orłem). W 1939 r. nawet wieś, zwana przez długie wieki Henrykowem Katolickim, przemianowano na Henryków Ziethena. Do krwawych walk o Henryków Lubański doszło w dniach 20 II-4 III 1945 r. gdy front zatrzymał się pod samą wsią. Najciekawszym zabytkiem architektonicznym jest miejscowy zespół kościelny na który składają się: kościół parafialny św. Mikołaja, mur cmentarza z podcieniami i bramą (druga połowa XVIII w.) oraz plebania z 1776 roku. Pierwszy kościół powstał przypuszczalnie ok. 1220 roku. W latach 1744-1755 wieżę

kościelną zwieńczono cebulastym hełmem. Ostatnia znacząca przedwojenna przebudowa miała miejsce w 1904 roku. Po zniszczeniach wojennych budowle rekonstruowano w latach 1947-1950.

Miejscowość sławna jest w kraju z racji rosnącego tutaj sędziwego cisa pospolitego. Jest to najstarsze drzewo w Polsce, a być może i w Europie Środkowej. W literaturze różnie szacuje się jego wiek: 1200, 1300 a nawet 1500 lat. W każdym bądź razie cis z Henrykowa Lubańskiego z pewnością jest starszy od państwa polskiego. W historii nie brakowało zagrożeń dla tego staruszka. Np. w 1813 roku pień cisa pocięli szablami kozacy. Najgorsza jednak była wichura w roku 1989. Zniszczeniu uległa wtedy odnoga drzewa przez co cis nie ma już swego dawnego obwodu wynoszącego ponad 5 m.

12. Gierałtów

W miejscowości tej znajduje się kościół parafialny pod wezwaniem św. Antoniego. Został wzniesiony w XV wieku, przebudowany łącznie z wieżą w latach 1780-81 przez protestantów, restaurowany w roku 1964. Ze średniowiecznego kościoła pozostały jedynie XV-wieczne fragmenty w postaci zachodniego portalu oraz sklepień z podporami wykonanych z piaskowca. Wewnątrz warto zwrócić uwagę na kamienną chrzcielnicę z drewnianym przykryciem wykonaną w roku 1894 roku, barokowe organy z XVIII wieku. Zobaczymy wewnątrz również drewniany, barokowy krucyfiks z końca XVIII wieku, barokową rzeźbę Chrystusa Zmartwychwstałego, a także obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem namalowany na desce - przywieziony przez przesiedleńców ze Świerza pod Lwowem; 14 Stacji Drogi Krzyżowej namalowanych na płótnie również ze Świerza; Złożenie Chrystusa do grobu namalowane na desce chórowej. Ze Świerza przywieziono także dwa relikwiarze. W mury świątyni wkomponowano pięć epitafiów figuralnych: młodego rycerza, innego starszego (zm. W 1611r.), kobiety (zm. w 1614r.) oraz dwójki dzieci (zmarłych w 1621 i 1623r.). Zachowała się również kamienna płyta nagrobna Baltazara Hag(...) z roku 1764. Z uwagi na rozmycie liter niewiele więcej możemy powiedzieć o poszczególnych zmarłych. W parafialnym locus secretus znajduje się pozłacana monstrancja z 1899r. Ze starego wyposażenia kościoła zaginęły po wojnie dwa wykonane z brązu XVIII-wieczne świeczniki. Z kolei w prywatnym posiadaniu pastora Vogela znajdowały się dwa odlane w brązie świeczniki o wysokości 33 cm, wykonane we Francji w stylu empire w 1754r. Umieszczono na nich monogram: „T.H.T”, przy czym nad ostatnim T wygrawerowano niewielką koronę. Na zewnątrz kościoła stoi metalowa współczesna

dzwonnica, która zastąpiła zniszczoną po wojnie wieżę kościelną. Widzimy na niej trzy dzwony z odlanymi napisami: I. Marya. Gierałtów 1969, II św. Stanisław, Módl się za nami, III. św. Antoni. św. Antoni miej nas w opiece. Gierałtów 1969. Niegdyś dzwony kościelne wisały na rozbudowanej wieżycze usytuowanej dokładnie pośrodku świątyni.

Naprzeciwko kościoła znajduje się pomnik. Monument poświęcony jest polskim żołnierzom poległym w czasie II wojny światowej. W centrum okolicznościowy tekst: Cześć polskim bohaterom poległym w czasie od 1939 do 1945 roku. Warto zwrócić uwagę, że pomnik został przerobiony z niemieckiego poświęconego pochodzącym z Gierałtowa żołnierzom poległym na frontach I wojny światowej.

13. Nawojów Łużycki

We wsi znajduje się kościół Matki Boskiej Szkaplerznej. Został on wzniesiony w latach 1570-71 dla Hansa Christoph'a von Tschirnhausa jako dwór. Kilkakrotnie ulegał zniszczeniom i był odbudowywany. Po II wojnie światowej odbudowano go na cele kościelne. Posiada

bardzo ciekawe dwukondygnacyjne krużganki kamienne.

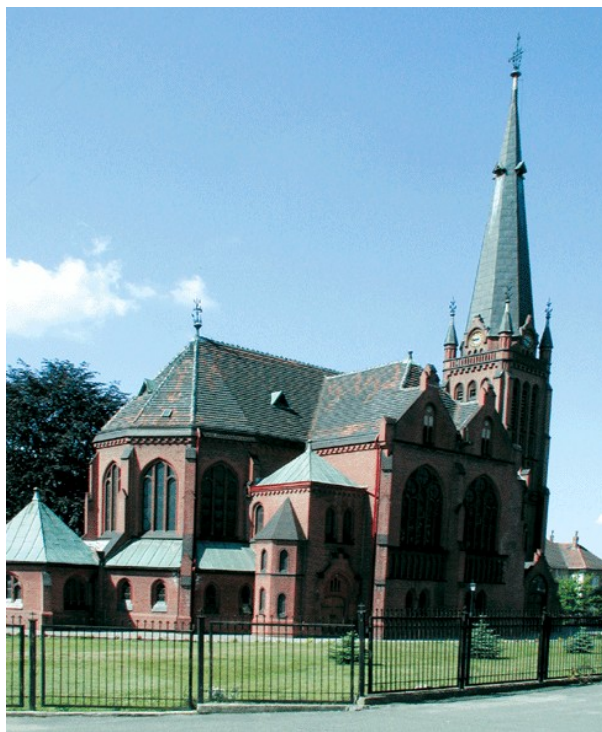
Istnieją tutaj także miejsca cenne pod względem przyrodniczym. Fragment wyrobiska glinki kaolinowej został objęty ochroną prawną jako powierzchniowy pomnik przyrody. W wyrobisku zarejestrowano kilka gatunków roślin chronionych, takich jak rosiczka okrągłolistna, widłak goździsty, bagno zwyczajne.

14. Nawojów Śląski

Miejscowość leży poniżej Lubania na prawym, śląskim brzegu Kwisy. Początki wsi sięgają wczesnego średniowiecza. Najstarszą częścią Nawojowa Śląskiego jest przysiółek Łągów. Znajduje się tam słowiańskie grodzisko założone na planie owalu, które datowane jest na IX - XI wiek. Nawojów Śląski w źródłach pisanych pojawia się po raz pierwszy w 1233 roku pod nazwą Hugisdorf. Z racji swojego śląskiego położenia miejscowość ciążyła w przeszłości nie ku Lubaniowi lecz ku Nowogrodźcowi.

15. Radostów

Położony na wzgórzu w środku wsi kościół Trzech Króli należy do najbardziej charakterystycznych budowli Radostowa. Jest to jedna ze starszych świątyń chrześcijańskich w okolicach Lubania. Na podstawie stylu architektonicznego można datować budowę kościoła na XIII stulecie. W 1660 roku powstała wieża kościelna, zaś w 1824 roku świątynie przebudowano. Przed kościołem stoi barokowa rzeźba św. Jana Nepomucena. W piedestale rzeźby możemy ujrzeć tablice upamiętniającą tragiczną śmierć właściciela Uniegoszcy Henryka von Nostitza (w 1643 zabili go żołnierze chorwaccy). Pierwotnie tablica stała w miejscu popełnienia zbrodni, na polu pod Uniegoszczem. W 1742 roku protestanci mieszkańcy Radostowa otrzymali od króla Prus Fryderyka II zezwolenie na budowę zboru. W 1776 roku konieczna była przebudowa świątyni. Do naszych czasów z ewangelickiego kościoła zachowała się jedynie

dzwonnica. W środkowej części wsi w sąsiedztwie parku znajdują się ruiny renesansowego pałacu zbudowanego z polecenia Nostitzów pod koniec XVI wieku.

16. Olszyna

Znajduje się tu między innymi kościół parafialny św. Józefa. 23 września 1895 r. został położony kamień węgielny pod budowę kościoła, a w 1897 r. kościół został poświęcony. Budowę prowadził majster Schlippmann. Kościół został wzniesiony i wykończony z dużą pieczołowitością w stylu neogotyckim o rozbudowanej bryle z wysoką wieżą od zachodu. Cegły klinkierowe pochodziły z olsztyńskiej cegielni Hilbricha przy Gieshueblerestrasse, kamienie od naw wewnętrznych z gotyckimi łukami przywieziono z Lubania. Wspaniałym wyposażeniem były trzy dzwony z brązu, które w 1917 r. zostały przetopione. W roku 1924 kościół ewangelicki ponownie obchodził poświęcenie dzwonów (dzwonią do dnia dzisiejszego). W kościelnej wieży zamontowano 3 dzwony stalowe wykonane przez zakład metalurgiczny w Torgau. Niezwykle cennym, zachowanym do dzisiaj, wyposażeniem kościoła były 24 tonowe (głosowe) organy wykonane w Schweidnitz (Świdnica) przez firmę Schlag i Solowe posiadające 2 manualne napędy, jeden pedał i 49 piszczałek. Na honorowym miejscu, nad lewą nawą zawisł w kościele obraz z portretem pastora Kadelbacha. Przy ławkach na emporach bocznych znalazły się dwa świeczniki z żelaza odkuwanego (istnieją do dzisiaj). Główne oświetlenie kościoła stanowiły dwa wiszące świeczniki z mosiądzu w stylu barokowym i jeden neogotycki z żelaza.

Stoi tu także kościół pomocniczy Podwyższenia Krzyża Św. W jednym z dokumentów gryfowskich wymieniony jest kościół w Olszynie, wybudowany w 1314 r. z

kamienia. Przepuszczalnie było to jednonawowe pomieszczenie z wieżyczką na dachu i gładko zakończonym prezbiterium po wschodniej stronie. Te trzy okna prezbiterium powinny pochodzić z pierwszej fazy budowy. Pomieszczenie ołtarzowe było

przypuszczalnie, jak do dziś jest to widoczne, oddzielone od nawy kościelnej łukiem. Do roku 1523 kościół był katolicki. Cztery lub pięć lat po wystąpieniu Marcina Lutra (31 października 1517 r.) mieszkańcy Olszyny, jako jedna z pierwszych gmin na Śląsku w całości przeszli na wiarę ewangelicką. W 1567 r. kościół został poszerzony i wprowadzono „scenę”, tzn. galerię nad nawą kościoła. W tym „ewangelickim czasie” nastąpiła gruntowna renowacja, oznaczona na drewnianym suficie datą 1614. Wykonywany wówczas drewniany sufit pokazuje wysokiej jakości, malowane ornamenty, w każdym kasetonie podobizny Apostołów Świętych. Kościół pozostał na 131 lat, a więc do roku 1654 ewangelickim.

Pałac w Olszynie Górnej (niem. Obegut) wzniesiono w stylu barokowym. Restaurowano go w XIX i na początku XX w. W 1959 r. został wydany na pastwę płomieni. Po odbudowie przeprowadzonej w latach 1967-68 przybrał

postać masywnego gmachu. Dookoła pałacu rozpościera się dawny park.

W Olszynie warto też zwrócić uwagę na Zajazd (tzw. Sowią Chatę), który mieści się na szczycie wzgórza Suszka. Wzniesiony został po 1859 roku w miejscu kamiennego domku myśliwskiego hrabiego von Schmettowa. Na przełomie XIX/XX wieku został rozbudowany w folwark i do 1945 roku pełnił rolę zajazdu turystycznego z wieżą widokową. Również dla hrabiego von Schmettowa wzniesiony został dwór położony przy ulicy Chopina 38. Powstał w 1794 roku, modernizowany w pierwszej ćwierci XIX wieku.

